

Kurimonkoski, Myllymutkantie, Utajärvi

www.utajarvi.fi

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

A small ironworks community was built in Kurimo Utajärvi at the end of the 1850's. The village was located in Särkijärvi at the shore of River Kiiminkijoki and it consisted of many buildings, like a blast furnace, smithies, an office building and housing. From Kurimo iron was exported all over the world for almost two decades.

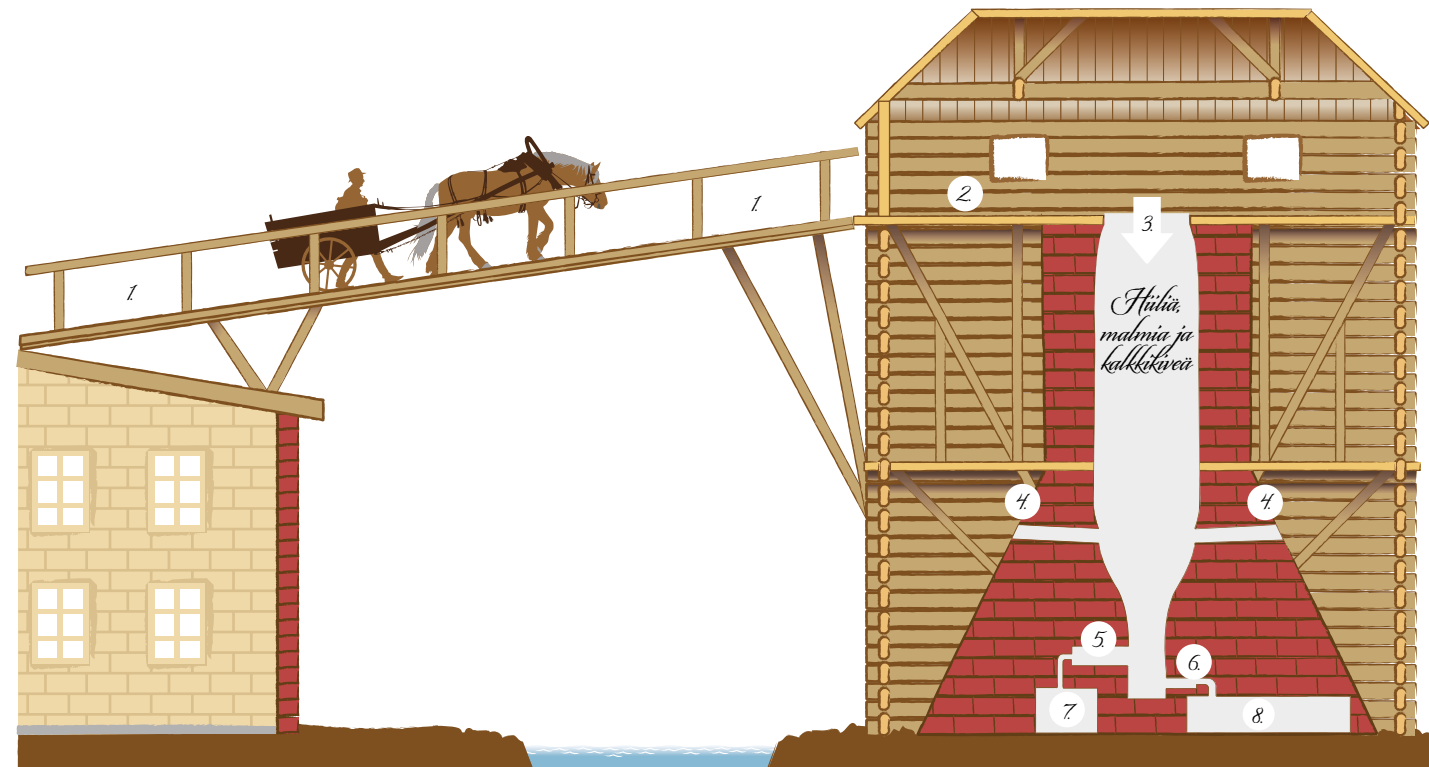
In November 1854, four gentlemen applied to establish a bloomery, a finery forge and other facilities needed for iron production at the Kurimonkoski rapids. The gentlemen who asked permission from the governor of the Oulu Province were Axel Backman the foreman of the Myllyranta ironworks, J. E. Strömberg the building contractor, Adolf Laurell the merchant and Matts Sandström the magistrate.

However, the plans of building a bloomery were rejected and permission to construct a blast furnace, a puddling furnace and a rolling mill was asked for. The blast furnace became an impressive facility with its chimney towering to the height of about 12 meters. Ore and carbon were transported into the chimney along the ramp of the top landing, where iron and slag were separated for further use.

People were working hard in the smithy, the workshop, the foundry and the eight room office building. Mr. Backman the head of the ironworks was proud of the magnificent country house, where he lived and entertained his guests. The location of this country house is still visible within a spruce hedge. Locals called it Herkooli which comes from the Swedish word "Herrgård" meaning a mansion.

Soon Kurimo became an ironworks which functioned around the clock and employed dozens of workers. In the year 1862 there were as much as 25 building on the area including dwellings, a shop and a school. Community was largely self-sufficient – even grain and butter were received from the company's farm Jurvakainen.

Ore was collected from surrounding lakes and transported with boats, reindeer and horses. When the ironworks of Kurimo and Ämmä united, hundreds of reindeer were used to transport cast iron from the municipality of Suomussalmi to Kurimo for finishing. During

Kurimonkosken masuuni 1800-luvulla

1. Panostussilta	5. Kuonapoisto
2. Panostustaso	6. Takkiraudan lasku
3. Panostus	7. Muotit joilla kuonasta valmistetaan tiiliä
4. Puhallushormi	8. Rautaharkkomuotit

Kurimonkoski blast furnace in 19th century

1. The ramp for loading	5. Slag
2. The platform for loading	6. Liquid pig iron
3. The load (coal, ore and limestone)	7. Casts for slag
4. Hot air	8. Casts for iron pig

winter time the finished products were transported to the Lesola river bank in the town centre of Utajärvi, where they were loaded into boats and transported to Oulu in spring time.

In Oulu, iron was loaded into ships heading to St. Petersburg to be used in Russian workshops. In addition, many merchants in Oulu sold Kurimo iron products. For instance, A. Laurell the merchant and company's shareholder, sold Kurimo products in his shop in Oulu. The products were pots, pans, stoves, mortars, cartwheel axles, chaff cutter and parts of ship pumps among other things.

Many eventful narratives and colorful persons are part of the history of the Kurimo ironworks. Mr. Backman has been described a cruel man but it is also said that experts praised his incredible capability to produce iron. Jaakko Asp, the scrivener of the ironworks, was the trustee of many persons and his daughter Isa Asp was one of the first Finnish female poets.

Gottfried, the son of the building contractor Strömberg, was born in Kurimo and lived there for five years. He became the originator of the Finnish electrical industry and the company founder of Oy Strömberg Ab. Last but not least, the famous Finnish actress Siiri Angerkoski is a descendant of Simon Pussinen, the blast furnace foreman of Kurimo. The locals also remember an elder woman called Housu-Tiina ("Trouser-Tiina"), who led the ironworks' brick manufacturing in Viitajoki and produced bricks that were largely known for their good quality and strength.

Nowadays, the rapids Kurimonkoski surge free. Kurimo is a great place to see beautiful nature and to feel the history of the old community that once was very lively. The area is owned by the Finnish government (Metsähallitus) which has built a fireplace and a shelter for visitors there. The channel and remains of the buildings are still visible, and the magnificent spruce hedge of Herkooli still continues to grow.

Further information: www.utajarvi.fi/sivu/en

JÄRVIMALMIRUUKKI KURIMUSKOSKEN PARTAALLA

IRONWORKS AT THE KURIMUSKOSKI RAPIDS

Utajärven kunnan Särkijärven kylän Kurimoon nousi 1850-luvun lopulla pieni tehdasyhteisö, jossa masuuni, pajat ja muut rautatehtaan rakennukset koneineen ja työntekijöineen puskiivat rautaa maailmalle lähes kahden vuosikymmenen ajan.

Ruukinjohtaja Axel Backman, rakennusmestari J. E. Strömberg, kauppias Adolf Laurell ja raatimies Matts Sandström saivat marraskuussa 1854 Oulun läänin kuvernööriltä luvan perustaa Kiiminkijoen varteen harkkohytin, kankirautavasaran ja muita raudanteossa tarvittavia laitoksia.

Harkkohytin rakentamisesta kuitenkin luovuttiin ja lupa haettiin masuunin, putlausuunin ja valssilaitoksen rakentamiseksi. Masuunista tuli näyttävä laitos piipun kurottaessa lähes 40 jalan (n. 12 m) korkeuteen. Ylätasanteen ajosiltaa pitkin piippuun kuljetettiin malmia ja hiiliä, joita kuumentamalla rauta puhdistettiin kuonasta jatkojalostusta varten.

Rautaa käsiteltiin muun muassa valssilaitoksessa, työpajassa ja valimossa. Töitä tehtiin ahkeraan myös ruukin konttorirakennuksessa, joka käsitti kaikkiaan kahdeksan huonetta. Patruunan ylpeyden aihe oli komea ruukinkartano, jossa hän asui ja otti vieraansa vastaan. Tämän paikallisten Herkooliksi ("Herrgård") nimeämän kartanon sijainnin voi edelleen nähdä kasvuaan jatkaneen kuusiaidan sisällä.

Pian Kurimosta kasvoi yötä päivää pyörivä, kymmeniä ihmisiä työllistävä rautatehdas. Vuonna 1862 alueella oli yhteensä 25 erillistä rakennusta työntekijöiden asuintaloineen, kauppoineen ja kouluineen. Ruukkiyhteisö oli monin tavoin omavarainen, jopa vilja ja voi saatiin yhtiön omistamalta Jurvakaisen tilalta.

Malmia saatiin lähiympäristöstä vallatuista järvistä veneillä, poroilla ja hevosilla kuljettaen. Kurimon ja Ämmän ruukkien yhdistymisen jälkeen monisatapäiset pororaidot kuljettivat raakarautaa Suomussalmelta Kurimoon jalostettavaksi. Valmiit tuotteet ajettiin talvisaikaan Utajärven kirkonkylään Lesolan rantaan, jossa ne keväällä kuormattiin veneisiin ja kuljetettiin Ouluun. Oulussa Pietariin

menevä rauta lastattiin laivaan ja lähetettiin matkaan kohti venäläisiä konepajoja.

Myös useat oululaiset kauppiat myivät Kurimon ensiluokkaisia rautatuotteita. Muun muassa kauppias ja yhtiön osakas A. Laurell mainosti tarjoavansa patoja, pannuja, helloja, mortteleita, kärrynakseleita, silppumyllyjä, laivan pumpun osia ynnä muuta valurautaa, seiväskankia ja rekirautaa suoraan Kurimon rautatehtaalta.

Monet vaiherikkaat tarinat ja värikkäät persoonat kietoutuvat osaksi Kurimon ruukin historiaa. Patruuna Backman on kuvattu julmana ja naiseen menevänä miehenä, mutta asiantuntijoiden kerrotaan kiittäneen hänen raudantekotaitojaan. Ruukin kirjuri Jaakko Asp taas oli monien luottomies, ja tyttärensä Ilsa Asp yksi ensimmäisistä suomeksi kirjoittaneista naisrunoilijoista.

Ruukin rakennusmestari Strömbergin poika Gottfried syntyi ja eli viisi vuotta Kurimossa. Sitten hänestä tuli Suomen sähköteollisuuden luoja, Oy Strömberg Ab:n perustaja ja vuorineuvos. Tunnettu näyttelijä Siiri Angerkoski puolestaan on ruukin masuunimestari Simon Pussisen jälkeläisiä. Paikalliset asukkaat muistelevat myös Housu-Tiinaksi kutsuttua vanhempaa naista, joka johti ruukin tiilitehdasta Viitajoella, ja osasi tehdä lujia, lasisesti heliseviä tiiliä.

Nykyään Kurimonskoski kuohuu vapaana ja luonnonkauniina. Alueen omistaa Metsähallitus, joka on rakentanut paikalle laavun ja nuotiopaikan retkeilijöitä varten. Joen voimakana ja rakennusten perustusten kiviä on edelleen nähtävissä, ja Herkoolin komea kuusi-aita vain jatkaa kasvamistaan.

Lisätietoa: Pororaitoja, malmiveneitä ja koskivoimaa – Kurimon ruukin tarina. (Utajärven kunta, 2013) sekä www.utajarvi.fi

Kurimossa valmistettuja ja Kurimon merkillä varustettuja liesiä | Stoves made in Kurimo.